

ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛЬОНАРСТВА

І. Р. Ахметов,
кандидат економічних наук,
В. В. Тишковський,
кандидат сільськогосподарських наук
Житомирський національний агроекологічний університет

У публікації розглядаються технологічні та економічні аспекти роботи галузі льонарства в Україні, зокрема можливості використання короткоротаційних сівозмін і альтернативної системи удобрення для зниження собівартості та поліпшення якості продукції льонарства. Обговорюються можливості створення регіонального кластера льонарства в Україні.

Ключові слова: льон-довгунець, добрива органічного походження кластер, економіка, модель.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Історично Україна була лідером серед країн-виробників і експортерів продукції льонарства,

забезпечуючи 18% світового виробництва льоноволокна. Парадокс ситуації, що склалася, в тому, що збільшення кризових тенденцій у вітчизняній галузі льонарства відбувається поряд з ростом попиту на товари з льону, що обумовлено інтересом світової спільноти до використання екологічно чистих матеріалів в різних галузях народного господарства (текстиль, медицина, фармакологія, харчопром і т. д.). Разом з тим, в Україні є всі умови для розвитку галузі: сприятливі природно-кліматичні умови, наявність переробних підприємств, кваліфікованих фахівців, вільний доступ до техніки та інших ресурсів, потужний науковий потенціал і т.д. [1-7].

Актуальність дослідження полягає у виникненні об'єктивної необхідності пошуку можливих шляхів реанімації даної стратегічної галузі, серед яких, в тому числі, використання сучасних технологій вирощування культури та впровадження нових форм організації виробництва.

Мета та методика дослідження. Основна мета – теоретико-методичне обґрунтування формування та дії кластеру у галузі льонарства України; вивчення економічної ефективності екологічно безпечних технологічних факторів сівозмін і добрив органічного походження.

Результати досліджень. До числа важливих чинників, що дозволяють підвищити продуктивність рослин, відносяться сівозмінна і добрива. Комплексним показником результативності дії будь-якого агротехнічного заходу є рівень врожайності.

В розрахунки економічної ефективності виробництва волокна, нами враховано вартість продукції та сировина за цінами на 1.01.2015 р., а також затрати на переробку трести до волокна 50% вартості від нього.

З даних табл. 1 видно, що при застосуванні сировини

органічного походження (соломи попередника) та післяжнивного посіву олійної редьки на сидерат разом з помірними мінеральних добрив чистий прибуток коливався в межах 1097 – 6040 грн.

На варіанті застосування соломи та сидератів рентабельність льонопродукції (волокно і насіння) коливається в межах 75,2 – 56,9 %, внесення мінеральних добрив сприяє збільшенню врожайності, але незбалансованість цін на льонопродукцію і вартість мінеральних добрив приводить до зменшення рівня рентабельності.

Таблиця 1

Економічна ефективність виробництва волокна льону-довгунця при вирощуванні у короткоротаційних сівозмінах залежно від системи удобрення

Варианти*	Урожайність, т/га		Вартість приросту, грн.	Затрати на приріст, грн.	Умовно чистий прибуток, грн.	Рівень рентабельності, %
	волокна	насіння				
1	0,46	0,63				
2	0,57	0,67	2710	1640	1070	65,2
3	0,60	0,71	4385	2502,5	1883	75,2
4	0,79	0,86	12420	9220	3200	34,7
5	0,81	0,86	15123	10571	4551	43,1
6	0,83	0,87	18100	12060	6040	50,1
7	0,63	0,68	5113	3451,3	1661,3	48,1
8	0,68	0,74	8085	5153	2933	56,9

Примітки* 1. Контроль. 2. Солома. 3. Солома+сидерат
4. N₃₀P₄₀K₆₀. 5. Солома+N₃₀P₄₀K₆₀. 6. Солома+сидерат+N₃₀P₄₀K₆₀.
7. Солома+N₁₀ 8. Солома+N₁₀+сидерат+N₃₀P₄₀K₆₀

Джерело: власні дослідження

Достатньо високу рентабельність забезпечує комбіноване застосування нетоварної продукції соломи попередника з післяжнивним посівом олійної редьки і використання її на зелене добриво з помірними дозами мінеральних добрив, яка коливається в межах 50,1 %.

Наші дослідження показали, що одним із шляхів відновлення економічних, виробничих і технологічних зв'язків між підприємствами галузі льонарства, відтворення внутрішньої інфраструктури збуту, є створення квазіінтеграційного об'єднання без інтеграції активів, що належать самостійним підприємствам, але з узгодженим використанням даних активів, тобто регіонального кластера в льонководстві.

Математичне визначення кластера як деякої множинності в загальній сукупності об'єктів, учасники якої характеризуються певною мірою близькості, є актуальним в рамках даного дослідження. Склад кластера визначається за такої умови:

$$\begin{aligned} Z_{ij} &\leq Z_j^* \quad \forall i \in N \\ Z_{ij} &> Z_j^* \quad \forall i \notin N \end{aligned} \quad (1.1)$$

де: n – безліч всіх с.-г. підприємств регіону, серед яких можуть бути виділені члени кластера; N – безліч с.-г. підприємств, що утворюють кластер; E – сукупність ознак кластеризації; Z_{ij} – значення ознаки j ($\forall j \in E$) для підприємства i ($\forall i \in n$); Z_j^* – граничне значення ознаки j .

Висновки та пропозиції. Нашими дослідженнями доведено, використання помірних доз мінеральних добрив спільно з нетоварною частиною врожаю попередника і зелених добрив покращує фізико-хімічні показники ґрунту, що в свою чергу позитивно впливає на якісні і кількісні показники врожаю льону-довгунця. Використання короткоротаційних сівозмін з ланкою льону-довгунця сприяє швидкому переходу господарств на новий напрям господарської діяльності виробника.

У свою чергу впровадження кластерної моделі розвитку галузі льонарства в Житомирському регіоні (Україна) дозволить вирішити проблему розрізненості між окремими ланками технологічного ланцюга і підприємствами лляного комплексу, створить умови для

зниження собівартості продукції за рахунок використання конкурентних переваг, дозволить залучити інвестиції і інновації в галузь.

Список використаних джерел

1. Porter Michael E. Clusters and the New Economics of Competition / Michael E. Porter // Harvard Business Review. – 1998. – №11-12. – Р. 77-90.

2. Наумов О.Б. Система підвищення якості в інтегрованому виробництві продукції з лляної сировини / О.Б. Наумов // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005. – Вип. 204: в 5 т., т. 2. – С. 523-532.

3. Синергетична парадигма економіки: моногр. / Є.І. Ходаківський, І.Г. Грабар, Ю.С. Цал-Цалко [та ін.]. – Житомир, 2007. – 160 с.

4. Ахметов І.Р. Регіональний кластер як напрям відродження галузі льонарства / І.Р. Ахметов // Вісн. аграр. науки Причорномор'я. – 2008. – Вип. 3. – С. 120-128.

5. Попов С.І Рослинні рештки: їх мінералізація та вплив на родючість ґрунту / С.І Попов, В.М. Цуканов, Ю.А. Палеско, А.М. Слепцов // Вісн. ХДАУ/. – 1999. – №1. – С. 120–123

6. Tyshkovskyy V Influence alternative fertilizer on formation of the photosintetic potential of flax/ V Tyshkovskyy, V Smagliy// 5th in ernational scientific conference “European Applied sciences: modern approaches in scientific reseaches” . – Stuttgart: ORT Publishing, 2013 . – Р. 67-71

7. Tyshkovskyy V. The technological-economic ways of solution problems cultivation of flax in Ukraine/V.Tyshkovskyy, I. Akhmetov, L. Levkovskaya //British Journal of Education and Science. – London, 2014. – No.1. – Р. 112-120.